

601/Sans.

UG/5th Sem/SANH-DSE-T-02/24

U.G. 5th Semester Examination - 2024

SANSKRIT

[HONOURS]

Discipline Specific Elective (DSE)

Course Code : SANH-DSE-T-02

Full Marks : 60

Time : 2½ Hours

The figures in the right-hand margin indicate marks.

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

1. Answer any ten questions in Sanskrit Language with Devanāgarī Script: 2×10=20

निम्नोक्तेषु दश प्रश्नान् सुरगिरा देवनागरीलिप्या च समाधेहि:

- क) उपनिषदिति शब्दस्य का व्युत्पत्तिः? बृहदारण्यकोपनिषदि कति काण्डानि सन्ति?
- ख) “निदिध्यासितव्यो मैत्रेयि!” — “निदिध्यासितव्यं” इति पदस्य का व्युत्पत्तिः? मैत्रेयी कीदृशी नारी आसीत्?
- ग) “न वा अरे सर्वस्य कामाय सर्वं प्रियं भवति” — कुत्र इयमुक्तिः दृश्यते? कः कस्यै इदमुक्तवान्?
- घ) योगसूत्रानुसारेण नियमस्य कति भेदाः? के च ते?
- ङ) योगसूत्रानुसारेण संयमः कः?
- च) कस्तावत् योगः? योगसूत्रस्य रचयिता कः?

[Turn Over]

- छ) योगसूत्रानुसारेण प्राणायामः कः? तस्य कति भेदाः? के च ते?
- ज) योगसूत्रानुसारेण चित्तप्रसादनं कथं भवति?
- झ) योगसूत्रस्य प्रथमपादस्य नाम किमस्ति? अस्य प्रथमं सूत्रं लेख्यम्।
- ञ) श्री मद्भगवद्गीतायां कति अध्यायाः सन्ति? अस्याः प्रथमाध्यायस्य नाम किम्?
- ट) “यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरो जनः।” — अस्य श्लोकांशस्य तात्पर्यं विवृणोतु।
- ठ) कथं कर्म अकर्मणो ज्यायः?
- ड) श्रीमद्भगवद्गीता महाभारतस्य कस्मिन् पर्वणि अस्ति? अत्र कति श्लोकाः सन्ति?
- ढ) ज्ञानयोगस्य स्वरूपं गीतायाः कस्मिन् अध्याये वर्णितम्?
- ण) “कार्यते ह्यवशः कर्म सर्वः प्रकृतिजैर्गुणैः।” — अस्य श्लोकांशस्य तात्पर्यं लेखनीयम्।

2. Answer any four of the following questions:

5×4=20

अधोलिखितेषु प्रश्नेषु यथेच्छं चत्वारः समाधेयाः

- क) बृहदारण्यकोपनिषदि आम्नातस्य निदिध्यासनस्य स्वरूपं प्रतिपादयत।
- ख) वङ्गाङ्गलान्यतरभाषया अनुवृत्ताम् :
“स होवाच न वा अरे पत्युः कामाय पतिः प्रियो भवत्यात्मनस्तु कामाय पतिः प्रियो भवति। न वा अरे जायायै कामाय जाया प्रिया भवत्यात्मनस्तु कामाय जाया प्रिया भवति। न वा अरे पुत्राणां कामाय पुत्राः प्रिया भवन्त्यात्मनस्तु कामाय पुत्राः प्रिया भवन्ति।”

- ग) “तपः स्वाध्यायेश्वरप्रणिधानानि क्रियायोगः।” — योगसूत्रमिदं प्रपञ्चय।
- घ) श्रीमद्भगवद्गीतानुसारेण कर्मयोगस्वरूपं संक्षेपेण प्रदर्शय।
- ङ) श्रीमद्भगवद्गीतानुसारेण ध्यानयोगस्य विषयः संक्षेपेण प्रतिपादयत।
- च) “तत्र स्थितौ यत्नोऽभ्यासः।” — योगसूत्रमिदं प्रपञ्चय।

3. Answer any two of the following questions. One must be written in Sanskrit language with Devanāgarī Script: 10×2=20

अधोलिखितेषु प्रश्नेषु यथेच्छं प्रश्नद्वयमुत्तरत। तयोरेकमवश्यं संस्कृतेन देवनागरीलिप्या च लेख्यम्। :

- क) “अरे दर्शनिन श्रवणेन मत्या विज्ञानेनेदं...” — कुत्र इयमुक्तिः दृश्यते? कः कस्यै उपदिष्टवान्? वक्ता आत्मोपलब्धये यदुपदिष्टवान् तत् पर्यालोचयत।
- ख) योगसूत्रानुसारेण योगशब्दस्य कः अर्थः? योगाङ्गानि कानि? योगाङ्गेषु यथाभिमतं योगाङ्गत्रयस्वरूपमुद्धाटय। 2+2+6
- ग) योगसूत्रानुसारं चित्तवृत्तिः कतिविधा? सोदाहरण व्याख्यायताम्।

2+8

घ) व्याख्या कार्या (कस्यचन द्वयस्य): 5+5

- i) नियतं कुरु कर्म त्वं कर्म ज्यायो ह्यकर्मणः।
शरीरयात्रापि च ते न प्रसिद्ध्येदकर्मणः॥
- ii) “आत्मा वा अरे द्रष्टव्यः श्रोतव्यो मन्तव्यो निदिध्यासितव्यो मैत्रेयि।”
- iii) यज्ञशिष्टाशिनः सन्तो मुच्यन्ते सर्वकिल्बिषेः।
भुञ्जते ते त्वघं पापा ये पचन्त्यात्मकारणात्॥